

Л. А. Погорєлова, студент групи КІУКІ-20-9 (*ХНУРЕ, Харків*)

Л. І. Бадєєва, кан. іст. наук, доц. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

ВНЕСОК ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Художня література – один з наймогутніших засобів розвитку, впливу та пізнання людської свідомості. Вона відіграє важливу роль у становленні та формуванні національної ідентичності народу. Письменники – люди, для яких літературна творчість стала діяльністю всього життя. Саме вони за допомогою мови відображають душу цілої нації. ХІХ століття подарувало нам багато великих митців, проте серед всіх літераторів того часу яскраво виділяється багатогранно обдарована постать могутнього майстра українського слова – Пантелеймона Куліша.

Головна мета роботи полягає у дослідженні діяльності Пантелеймона Олександровича та впливу його творчості на українську літературу.

Вивченням даної тематики займалися: Михайло Трохимович Яценко [1], Олександр Андрійович Удод [2], Євген Дометійович Онацький [3] та ін.

Пантелеймон Куліш – поет і прозаїк, фольклорист і етнограф, перекладач і критик, редактор і видавець, проповідник українського слова і духу. У часи, коли здобуття незалежності нашої держави ще не було можливим, Пантелеймон Куліш був впевнений, що відродження почнеться зі звеличення рідного слова й освіти. І протягом всього свого життя робив все, щоб здійснити цю мету.

Пантелеймону Олександровичу належать: авторство «кулішівки» – одної з перших версій української граматики; розробка правопису української мови, а також першого україномовного буквара, за яким українці мали можливість навчатися рідної мови; видання журналу «Основа», де публікувалися різноманітні поезії, оповідання, драми, статті; перший повний переклад Біблії українською мовою. І весь цей перелік – лише невелика частина усіх досягнень Пантелеймона Куліша.

Він був співзасновником Кирило-Мефодіївського братства, непересічну роль якого у сприянні створенню української писемності та культури в цілому важко недооцінити. Цей митець – одним з перших прагнув донести найкращі зарубіжні твори до свідомості українців. У його переклади ввійшли роботи Шекспіра, Байрона, Гете, Шіллера, Гайне. Своєю перекладацькою діяльністю Куліш дарував людям джерело культурного та літературного збагачення.

У Петербурзі працювала «Друкарня П. О. Куліша», де виходили друком твори українських письменників, зокрема перша книжка «Народних оповідань» Марка Вовчка, альманах «Хата» та нариси з історії України «Хмельниччина» і «Виговщина», які були покликанні зберегти національну пам'ять та виробити науково-популярний стиль української літературної мови.

Також слід згадати про власні літературні надбання цього письменника. Пантелеймон Олександрович є автором численних оповідань, п'єс, поем, збірок поезій та першого історичного роману «Чорна рада», в основу якого лягли

події, що відбулися після Переяславської угоди 1654 року, а саме боротьба за гетьманування після смерті Богдана Хмельницького. Шляхетність, благородство та розмаїтість роману «Чорна рада» дійсно заслуговує уваги. Згадаймо хоча б чисельні форми людського спілкування, які були використані митцем, розмаїття прислів'їв та приказок, багатогранність вжитих народних пісень. Опоетизовуючи козацтво, П. Куліш возвеличує непереможний його дух. Роман «Чорна рада» засвідчив, що український народ має свою давню і гідну пошани історію, велику культуру. Куліш працював над романом упродовж 14 років, бравши матеріал з багатьох джерел: друкованих і рукописних козацьких літописів (зокрема Самовидця та Грабянки), старовинних документів, що знаходив сам в архівах монастирів і різних установ, а також з фольклору – дум, історичних пісень, переказів, легенд, казок про козаччину тощо. Невтомна титанічна праця цього письменника зробила з нього одного з найвизначніших інтелектуалів нації, в житті якого було «більше діла, ніж часу».

Вершиною поетичної творчості Куліша стала збірка «Дзвін» (1893), складена з віршів і поем 80-х-початку 90-х років. Характерною особливістю його поетичної мови є її афористичність.

В історію української літератури Пантелеймон Олександрович увійшов як один із засновників літературної критики, зокрема так званої письменницької, як перший український критик-професіонал. Як літературний критик та історик він відстоював право українського народу на свою власну словесність, доводив перспективність українського письменства, вселяв упевненість у те, що народному слову будуть підвладні всі роди, види й жанри літературної творчості.

Куліш, як і багато інших культурних діячів, намагався зберегти всю красу солов'їної мови. Хотів, щоб ніщо не було забутим. І ми як майбутнє покоління маємо бути вдячні за збереження стародавніх традицій та маємо нести продовження у величну мову наших предків.

Отже, внесок П. Куліша у формуванні самовизначення нашого народу, творенні української літератури, культури та мистецтва є вагомим і безперечним. Завдяки його творчості українська література вийшла на широкий шлях розвитку і вивела із забуття українську націю. Упродовж всього свого життя він дотримувався послідовності у творенні національної ідеї та робив все задля великого майбутнього нашого народу.

Література

1. Історія української літератури XIX століття: у 3 кн.: навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / за ред. М. Т. Яценка. – Київ: Либідь, 1995. – 1997. – Кн. 2: 40-ві – 60-ті роки XIX ст. / [М. Т. Яценко, М. П. Бондар, О. І. Гончар та ін.]. – 1996. – 381 с.

2. Удод О. А., Грузін Д. В. Куліш Пантелеймон Олександрович // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – Київ: Наук. думка, 2009. – Т. 5: Кон – Кю. – С. 468–560.

3. Куліш Пантелеймон // Українська мала енциклопедія: 16 кн.: у 8 т. / проф. Є. Онацький. – Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. – 1960. – Т. 3, кн. VI: Літери Ком – Ле. – С. 786–787.

4. Сарбей В. Г. Національне відродження України / В.Г.Сарбей // Серія «Україна крізь віки»: У 15 ти т. – Київ: Альтернативи, 1999. – Т. 9. – 336 с.